

DOI: [10.32702/2307-2156-2020.9.103](https://doi.org/10.32702/2307-2156-2020.9.103)

УДК 346.26

*Н. В. Рикова,
аспірант кафедри економічної політики та врядування,
Національна академія державного управління при Президенті України,
Заступник начальника Юридичної служби,
Комунальне підприємство «Центр організації дорожнього руху»
ORCID ID: 0000-0003-3765-932X*

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ЯК ФАКТОР ТРАНСФОРМАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ БІЗНЕСУ

*N. Rykova
Postgraduate student of the Department of Economic Policy and Governance of the National
Academy of Public Administration under the President of Ukraine, Deputy Chief Legal service
Communal enterprise «Center for traffic organization»*

GLOBALIZATION AS A FACTOR IN THE TRANSFORMATION OF GOVERNMENT REGULATION OF BUSINESS

Глобалізація світової економіки стала найважливішим фактором для всіх учасників міжнародних економічних відносин. За своїми масштабами і наслідками вона не має аналогів в економічній історії. У роботі проаналізовано вплив глобалізації та процеси зміни державного регулювання бізнесу. Актуальною проблемою у цій сфері є забезпечення гармонізації регулятивних процесів на національному та міжнародному рівнях із залученням більш широкої кількості гравців в економічній системі.

Розбудова цифрової економіки за допомогою нових бізнес-моделей, технологій, продуктів та послуг дозволяє органам регулювання у всьому світі отримати користь від спільних підходів, таких як співрегулювання, саморегуляція та міжнародна координація. Завдяки зустрічам із зацікавленими сторонами, які виробляють конкретні політичні рекомендації та стандарти, уможлиблюється залученість до цього процесу різних організацій та зацікавлених сторін.

Цей співрегулюючий підхід передбачає співпрацю різних країн один з одним та з бізнес-організаціями. Він заохочує інновації, захищаючи споживачів від можливих шахрайств або проблем безпеки. При такому підході приватні органи, що встановлюють стандарти, та саморегулюючі організації також відіграють ключову роль у сприянні співпраці між інноваторами та регуляторами.

Фактор глобалізації сприяє тому, що глобальні та регіональні інститути починають відігравати все більш ключову роль у підтримці укладання транскордонних угод.

У деяких випадках регулятори можуть отримати вигоду від роботи безпосередньо з бізнесом, інноваторами та іншими гравцями для визначення правил у процесах розбудови нових технологій. Наприклад, децентралізована глобальна структура Інтернету не піддалася регулятивній логіці та вимагала створення нової бази для вирішення її революційної природи.

Описані у статті принципи встановлюють фактичну регуляторну структуру, яка уникає традиційного процесу оприлюднення нових правил на користь системи співрегулювання та взаємодії багатьох зацікавлених сторін. Такий формат системи може сприяти

конструктивному діалогу між різними зацікавленими сторонами, які, в іншому випадку, можуть бути менш схильні до компромісу.

The globalization of the world economy has become a major factor for all participants in international economic relations. It has no analogues in economic history in terms of its scale and consequences. The paper analyzes the impact of globalization and the processes of changing government regulation of business. An urgent problem in this area is to ensure the harmonization of regulatory processes at the national and international levels with the involvement of a wider number of players in the economic system.

Building up the digital economy through new business models, technologies, products and services enables regulators around the world to benefit from common approaches such as co-regulation, self-regulation and international coordination. Meetings with stakeholders that develop specific policy recommendations and standards allowed involving different organizations and stakeholders in this process.

This co-regulatory approach involves the cooperation of different countries with each other and with business entities. It encourages innovation by protecting consumers from possible fraud or security concerns. In this approach, private standard-setting bodies and self-regulatory organizations also play a key role in promoting cooperation between innovators and regulators.

The factor of globalization is contributing to the fact that global and regional institutions are beginning to play an increasingly key role in supporting the conclusion of cross-border agreements. In some cases, regulators can benefit from working directly with businesses, innovators, and other players to set the rules for new technology development processes. For example, the decentralized global structure of the Internet did not defy to regulatory logic and required the creation of a new framework to address its revolutionary nature.

The principles described in the article establish actual regulatory structure that avoids the traditional process of publishing new rules in favour of a system of co-regulation and multi-stakeholder engagement. This format of the system can facilitate constructive dialogue between different stakeholders, who may otherwise be less inclined to compromise.

Ключові слова: бізнес; державне регулювання; транснаціональні компанії; глобалізація; світова економіка.

Key words: business; government regulation; transnational companies; globalization; world economy.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями.

Глобалізація світової економіки стала найважливішим фактором для всіх учасників міжнародних економічних відносин. За своїми масштабами і наслідками вона не має аналогів в економічній історії. Глобалізація модифікувала світове економічне співтовариство: з деякої сукупності взаємопов'язаних країн національні господарства трансформуються в цілісну економічну систему, в якій національні ринки виступають складовими елементами єдиного глобального ринкового простору.

Відтак, модель ринкової економіки в Україні повинна бути модернізована в результаті трансформаційних перетворень, розвитку національних фінансових інститутів, що обумовлено не тільки внутрішніми потребами і стратегічними інтересами країни, а й сучасними тенденціями розвитку в умовах глобалізації.

Реалізація позитивного потенціалу глобалізації господарської системи України, її фінансово-інвестиційного комплексу, національного страхового ринку має особливу значущість в аспекті вироблення довгострокової національної стратегії розвитку в нових гео економічних умовах. Відтак, визначена проблема потребує відображення і запобігання новітніх загроз та викликів, пов'язаних з рухом світових фінансових потоків.

Процеси глобалізації, що охопили всі регіони і сектори світового господарства, змінюють співвідношення між зовнішніми і внутрішніми факторами розвитку національних фінансових інститутів. Сучасна світова економіка регулюється наднаціональними інститутами, які реалізують особливі функції, породжені якісною зміною світового господарства. Виникли принципово нові явища (глобальна конкуренція, глобальна влада, глобальні мережі), що визначають позиції національних держав, стратегію розвитку фінансових інститутів і макроекономічних агентів. Трансформація національних інститутів здійснюється в напрямку, який визначається вектором глобальних змін.

У сучасних умовах жодна країна не в змозі модернізувати систему державного регулювання бізнесу, не враховуючи пріоритети і норми поведінки основних учасників світогосподарської діяльності. Цим актуалізується значимість теоретичного осмислення проблеми трансформації державного регулювання бізнесу в умовах прискорення глобалізаційних процесів.

Оскільки новітні технології спричиняють нові моделі бізнесу та послуг, уряди повинні швидко створювати, змінювати та застосовувати нормативно-правові акти. Основне питання – як захистити громадян та забезпечити справедливі ринки, дозволяючи інноваціям та бізнесу процвітати.

Технологічний прогрес продукує трансформації в сучасному регуляторному середовищі, створюючи значні виклики для регуляторів, які прагнуть підтримувати баланс між сприянням інновацій, захистом споживачів та вирішенням непередбачуваних наслідків потенційних криз.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Українські вчені Н. Мазій [1], М. Геєць, М. Долішній, І. Михасюк, В. Савченко у своїх роботах оглядово досліджували процес глобалізації економіки (ринків, капіталу, трудових ресурсів, товарів і послуг). Дослідники наголошують на невисокій дієвості припущення, що підходи державного регулювання можна розробляти повільно, а потім вони залишатимуться незмінними протягом тривалих періодів часу. Наразі по мірі появи нових бізнес-моделей та послуг, таких як послуги спільного користування, урядові установи зіштовхуються зі створенням чи зміною нормативних актів, їх застосуванням та донесенням до громадськості швидкими темпами. У даній роботі міркування вітчизняних вчених буде доповнено узагальненнями із праць зарубіжних дослідників.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета роботи – проаналізувати вплив глобалізації та процеси зміни державного регулювання бізнесу.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Нові технології, такі як штучний інтелект, машинне навчання, аналітика великих даних, технологія розподіленої книги та Інтернет речей, створюють нові способи взаємодії споживачів і руйнують традиційні бізнес-моделі. Сучасна епоха – це період, в якій машини навчають себе вчитися; автономні транспортні засоби спілкуються між собою та транспортною інфраструктурою; а розумні пристрої відповідають на потреби споживача та передбачають його.

У результаті цих розробок керівники регуляторних органів стикаються з ключовим викликом: як найкращим чином захистити громадян, забезпечити справедливий ринок та застосовувати норми, дозволяючи цим новим технологіям та бізнесу процвітати?

Як видно з історії раннього регулювання автомобілів, жорсткі обмеження щодо автомобільних транспортних засобів – закони, призначені для захисту пішоходів, кінських вагонів і навіть великої рогатої худоби – затягували прогрес у розвитку автомобілів на десятки років. Сьогодні регулятори стикаються з подібними проблемами. Вони повинні збалансувати свою відповідальність за захист громадян із просуванням інновацій у нових технологіях та бізнесі.

Глобалізація багато в чому залишається багатогранним явищем. Однак ми не можемо виключити думку про те, що сучасна глобалізація передбачає відверту дерегуляцію та занепад політики. Останні десятиліття, натомість, стали «золотим віком» для регулювання [11, с. 10]. Глобалізація поєднується зі зростаючою щільністю регуляторної та управлінської діяльності, що виходить за межі національних кордонів [4]. Глобалізація сприяла суттєвій динаміці інституціоналізації на транснаціональному рівні, зумовила побудову, з часом, щільної архітектури правил транснаціонального бізнесу та діяльності.

Координація економічної діяльності за межами державних кордонів є проблемою, що передує самому існуванню сучасних національних держав [9]. Транснаціональне правове впорядкування остаточно сформувалося лише в період після Другої світової війни [8].

Швидко зростаюча щільність транскордонної економічної активності з кінця 1970-х років, безумовно, стала одним із рушійних факторів розвитку світової економіки [17]. Змінюється співвідношення сил між державами, і все більші корпорації зміцнюють свою роль. В той же час, транснаціональна мобільність та ідентичність корпорацій були загрозою правовому суверенітету національної держави. Ця космополітична ідентичність використовується для розгортання форм транснаціональної приватної влади, що починає розвиватися масштабніше державної влади.

Ідеологія неолібералізму з кінця 1970-х років послугувала рушієм швидкого розвитку транснаціонального управління. Фактор зростання регулюючої ролі ринку мав значення.

Отже, сучасна глобалізація поєднується з широкомасштабним і обумовленим об'єктивними причинами процесом перевпорядкування транснаціональних «здобутків». Результат транснаціонального управління натомість стає широким набором «м'яких» правил.

Багато країн все частіше виробляють і покладаються на більш м'які регуляторні інструменти [9], і вони все частіше створюються і обмежуються щільною мережею правил, що залежать від їх ідентичності, структури та прийнятних моделей.

Інструменти м'якого права, як правило, легітимізовані посиланням на експертизу та науку. Прийняття правил у цьому контексті має позначення процесу, орієнтованого на експертів, а не на політичне спрямування [11]. М'які законні інструменти залишають достатньо місця для тлумачення та коригування. У цьому відношенні м'яке право ближче за своєю природою до загального права, ніж до кодексу закону. Сучасні теоретики стверджують, що є певний вплив м'якого права на тенденції розвитку публічного управління. «М'яке» законодавство не може покладатися на державний та юридичний примус для забезпечення виконання. Це означає, що учасників економічних відносин, наскільки це можливо, слід мотивувати дотримуватися

правил, а не змушувати їх це робити. Оскільки не існує остаточного місця легітимності (тобто немає глобальної держави), гра, що визначає правила, залишається відкритою та конкурентоспроможною. В принципі, це може означати, що існують спільні регуляторні рішення. Однак, конкуренція також може породжувати «регуляторні перегони» [5] на транснаціональному рівні.

Інструменти м'якого законодавства відрізняються за обсягом, починаючи від фокусування на вузьких та спеціалізованих галузях (тобто технічних стандартах) і закінчуючи широкими нормативними вказівками (тобто цілями ООН щодо сталого розвитку). Транснаціональні інструменти м'якого права все частіше будуються в контексті платформ для багатьох зацікавлених сторін. Баланс між бізнесом, громадянським суспільством та публічними суб'єктами на цих платформах та характером ролей, які вони виконують, різняться. Деякі інструменти м'якого законодавства є продуктами ініціативи, орієнтованої на бізнес; інші відображають процес соціального контролю, координований сторожами громадянського суспільства. Деякі інструменти транснаціонального реагування є виключно добровільними.

Транснаціональне управління поєднується з активною організацією та моніторингом, що підтримує та відтворює правила, які виникають і мають моніторинговий характер [2]. Однак, певне посилення проблем спонукає подумати або про посилення організаційних зусиль (більше правил, більше контролю та аудиту, більше оцінювання та ранжирування), або апелювати до сильнішого державного впливу, принаймні, опосередковано.

Хоча (транснаціональні) мережі, вузли та зв'язки важливі для відображення природи сучасного управління, ми повинні пам'ятати, що мережева діяльність, яку вони підтримують, завжди закладена інституційно. Тут корисна концепція «м'яких акторів» [12]. Будь-які організації, держави, приватні особи чи мережі, суб'єкти культурно та інституційно обмежені та залежні. Якщо ми хочемо зрозуміти динаміку транснаціонального управління, нам потрібно звернути увагу на форми побудови громад, які перетинають національні межі та кристалізуються навколо транснаціональних платформ упорядкування. Транснаціональні спільноти можна визначити як соціальні групи, що виникають у результаті взаємодії через національні кордони, орієнтовані на спільний проект чи «уявну» ідентичність.

Багато транснаціональних спільнот є відносно нестабільними та слабо інтегрованими, однак, схоже, вони додають вирішальний компонент соціального структурування у транснаціональній сфері.

Вплив держави є не менш впливовими або потужними, але він все частіше складно вбудовується в складні сузір'я акторів і структур. Просунувшись на крок далі, М. Моран стверджує, що сама концепція державного регулювання все ж відіграє центральну роль у регулюванні бізнесу. Визначальною тут характеристикою є розмиття відмінностей між державними та приватними суб'єктами, запровадження набагато більш пристосованого погляду на регулювання, що спирається на механізми, не пов'язані безпосередньо із санкціями влади [14].

Еволюція глобального регулювання бізнесу, скоріше, характеризується постійною напругою між тисками для гармонізації, з одного боку, та диференціацією та конкуренцією з іншого. Дивовижна множинність і безліч регуляторних платформ з'явилася і розгорнула діяльність в різних сферах транснаціонального управління. Ми живемо у «світі, повному стандартів, але не у стандартному світі» [16, с. 69]. Важливим механізмом, що враховує цю множинність світу, є експериментальний характер управління, коли задіяна так звана складна «екологія суб'єктів» [7]. Взаємодія на різних рівнях – локальному, регіональному та транснаціональному – з метою адаптації глобальних шаблонів до конкретних контекстів – є ще одним механізмом, завдяки якому виникає множинність і у бізнес-середовищі.

Низка вчених визначають проблему у тому, що вплив глобалізації на процес регулювання бізнесу породжує фрагментацію як співіснування конкуруючих правил без ієрархічного впорядкування [5]. Інші вчені переконані, що диференціація світової політики та її ієрархізація може бути відповіддю на зростаючу складність. Вони виділяють три основні види диференціації. Сегментарна диференціація стосується установ, що виконують одне і те ж завдання на різних територіях (наприклад, угоди про регіональну інтеграцію). Стратифікаційна диференціація використовується для опису наборів ієрархічно упорядкованих установ з тим самим завданням (наприклад, рамкові конвенції та істотні протоколи багатосторонніх угод). Нарешті, функціональна диференціація вказує на розподіл праці, заснований на певній проблемній сфері (наприклад, трудові, екологічні або бухгалтерські стандарти). Отже, конкуренція та складність не виключають можливості ефективного глобального регулювання [5].

Деякі проблемні сфери пов'язані через транснаціональні спільноти та практики сертифікації, які перетинають різні сфери проблемних областей. Це стосується, наприклад, екології та праці [3, с. 348].

Вплив глобалізації на державне регулювання економіки відображається у змінах, що мають вигляд таких принципів:

- 1) адаптивне регулювання, перехід до гнучкого, чутливого регулятивного підходу;
- 2) впровадження нормативних змін на основі експериментальних стадій, тестових та перехідних етапів;
- 3) регулювання на основі результатів – орієнтація на результативність, а не створення нових інституційних форм;
- 4) регламентація ризику та використання сегментованих підходів, орієнтованих на дані (evidence-based);
- 5) регулювання спільної роботи на національному та міжнародному рівнях, залучення більш широкого набору гравців в бізнес-екосистемі.

Науковці визначили безліч викликів традиційному державному регулюванню бізнесу в умовах глобалізації (починаючи від проблем з координацією – до застарілих правил).

Існуючі регуляторні структури в системі органів державної влади часто повільно пристосовуються до мінливого соціально-економічного довкілля, а регуляторні установи, як правило, виступають проти ризику. Тому швидка адаптація до нових технологій спричиняє значні перешкоди – і, в свою чергу, для технологічних галузей, де зміни відбуваються швидко.

Про регуляторну конвергенцію можна писати на прикладі Сінгапуру. Сінгапур підписав 16 угод з суб'єктами господарювання у 15 різних країнах. Ці угоди включають обмін інформацією з регуляторами інших країн та регульованим бізнесом, спрямування діяльності фірм з партнерами-регуляторами та вказівки для компаній щодо законодавчих обмежень у різних країнах. Такі угоди можуть призвести до стандартних рамок і керівних принципів у всіх країнах. Наприклад, Азіатсько-Тихоокеанське економічне співробітництво забезпечує можливість транскордонного потоку даних між його членами за допомогою набору керівних принципів, розроблених для встановлення транскордонного захисту конфіденційності, уникаючи перешкод для потоків інформації.

У 1997 році, розглядаючи різні регуляторні підходи до управління Інтернетом, адміністрація Б. Клінтона детермінувала набір принципів, що називаються «Рамкою глобальної електронної комерції» – для керівництва розвитком цифрових технологій зв'язку. Рамка визначила низку загальних принципів, що окреслили відносини уряду з кіберпростором та запобігання агресивним регуляторним діям. Серед них: 1) участь приватного сектору є важливою; 2) уряди повинні уникати надмірних обмежень щодо електронної комерції; 3) там, де потрібна участь уряду, її метою має бути підтримка та реалізація передбачуваного, послідовного та простого законодавчого середовища для бізнесу; 4) уряд має визнати унікальні характеристики інтернету для електронної торгівлі.

Нещодавнє глобальне опитування понад 250 експертів та керівників фінансових установ показало, що розбіжність у регулюванні, тобто суперечливі норми для різних країн – коштують фінансовим установам від 5 до 10 відсотків їх щорічного доходу.

У міру розвитку товарів і послуг вони можуть переходити від однієї регуляторної категорії до іншої. Підтримувати узгодженість правил і норм особливо складно в економіці спільного використання, яка часто розмиває лінії між постачальниками, фасилітаторами та замовниками.

Для технологічних інновацій регулювання може бути перешкодою. По мірі розвитку нових технологій регулюючі органи в усьому світі переосмислюють свої підходи, приймаючи гнучкі та спільні моделі для вирішення проблем, що виникають в умовах четвертої промислової революції. Для просування інновацій регулятори також рухаються до створення регламентів на основі результатів та тестування нових моделей. Вище визначені принципи можуть допомогти регуляторам ефективно збалансувати захист споживачів та інноваційний розвиток.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Сучасний стан глобального регулювання бізнесу викликає питання підзвітності та легітимності з чіткими наслідками для ефективності транснаціональних схем управління. Для ефективного регулювання бізнесу у глобальному світі важливим є дотримання його цілей (наприклад, багатонаціональних корпорацій). Що ж викликає відповідність, все ще є предметом дискусій серед науковців та практиків: це власний інтерес, нормативні переконання, когнітивні сприйняття як належність чи просто сторонні сили. «Наскільки важливим для дотримання платформ транснаціонального управління є відповідальність і чи достатньо конкуренції на ринках, щоб мотивувати компанії дотримуватися і виконувати правила?», – теж поки залишається відкритим питанням.

Вплив глобалізації на регулювання бізнесу можна трактувати з точки зору кількох легітимностей: прагматичної, нормативної та когнітивної легітимності. Прагматична легітимність виникає із власного інтересу, моральна легітимність – ґрунтується на цінностях, а когнітивна легітимність зумовлена із раціонального сприйняття певних процедур як належних.

Таке соціологічне розуміння легітимності допомагає зрозуміти зростаючу політизацію транснаціонального управління. Широкий громадський протест проти Трансатлантичного торговельно-інвестиційного партнерства між США та Європейським Союзом є лише одним із прикладів дискусії навколо глобального регулювання. Вироблення політики в багатосторонній системі міжнародних інституцій все більш стає предметом публічних дебатів. Отже, у багатьох із цих проблемних областей суб'єкти не лише борються за «нав'язування» своїх повноважень щодо встановлення правил, але також за підтримку легітимності, що дозволяє їм визначати проблеми, створювати категорії та класифікації, схеми оцінювання та захищати конкретні рішення.

Цікавим є питання, що є правильним для поєднанням м'якого та жорсткого закону (а отже, і правильного балансу між приватним та державним регулюванням) для дотримання правил і, отже, ефективності глобального регулювання бізнесу. Нові підходи до регулювання бізнесу в умовах глобалізації вимагають функціонування державної інфраструктури та ефективного громадянського суспільства, що ставить питання щодо обмеженого впливу таких норм у недемократичних державах. Майбутнє глобального регулювання бізнесу може виглядати більше як поєднання «м'яких» та «твердих» елементів з домінуючим впливом держави, що зберігається і з різними відокремленнями за впізнаними моделями.

Представники органів державної влади не завжди мають цілісне уявлення, по-різному реагують на нові правила. По-друге, правила державного регулювання рідко суттєво переглядаються, що не є аргументом на користь їх гнучкості.

З іншого боку, адаптивні підходи до регулювання мають більше значення для спільного проектування норм та стандартів, вони також характеризуються більш динамічними петлями зворотного зв'язку. В той же час, більш швидкі цикли зворотного зв'язку дозволяють регуляторам оцінювати політику відповідно до встановлених стандартів. Регуляторні органи мають низку інструментів для пошуку таких зворотних зв'язків:

створення лабораторій політики, краудсорсинг для розробки публічної політики та забезпечення представництва бізнесу в процесі управління через органи саморегулювання.

Список літератури.

1. Мазій Н. Г. Принципи та механізми державного регулювання розвитку підприємництва. *Демократичне врядування*. 2011. Вип. 8. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVr_2011_8_8. (дата звернення: 27.07.2020)
2. Abbott K. W., Levi-Faur D., & Snidal D. Theorizing regulatory intermediaries: the RIT model. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*. 2017. No. 670(1). P. 14–35.
3. Bartley T., Smith S. N. Communities of practice as cause and consequence of transnational governance: the evolution of social and environmental certification. *Transnational communities: Shaping global economic governance*. 2010. P. 347–374.
4. Braithwaite J. *Global Business Regulation*. Cambridge, UK: Cambridge Univ. Press, 2000. 724 p.
5. Carruthers B., Lamoreaux N. Regulatory races: the effects of jurisdictional competition on regulatory standards. *Journal of Economic Literature*. 2016. № 54(1). P. 52–97.
6. Djelic M. *Marketization: from intellectual agenda to global policy-making*, Transnational Governance. Cambridge, UK: Cambridge Univ. Press, 2006. P. 53–73.
7. Hale T. N., Hale T., Held D. (ed.). *Handbook of transnational governance*. Cambridge. UK: Polity Press, 2011. P. 1–36.
8. Halliday T. C., Shaffer G. (ed.). *Transnational legal orders*. Cambridge University Press, 2015. 560 p.
9. Hood C., James O., Jones G., Scott C., Travers T. *Regulation inside government: Waste watchers, quality police, and sleaze-busters*. Oxford, UK: Oxford University Press, 1999. doi:10.1093/0198280998.001.0001 1.
10. Levi-Faur D. *Handbook on the Politics of Regulation*. Cheltenham, UK: Edward Elgar, 2011. URL : <https://econpapers.repec.org/bookchap/elgeebook/13210.htm> (Last accessed: 27.07.2020).
11. Littoz-Monnet A. *The Politics of Expertise in International Organizations*. New York: Routledge, 2017. 228 p.
12. Meyer J. Otherhood: the promulgation and transmission of ideas in the modern organizational environment. *Translating Organizational Change*. Berlin: de Gruyter, 1996. P. 241–252.
13. Milgrom P. R., North D. C., Weingast B. R. The role of institutions in the revival of trade. *Economics & Politics*. 1990. Vol. 2(1). P. 1–23.
14. Moran M. Understanding the regulatory state. *British Journal of Political Science*. 2002. Vol. 32(2). P. 391–413.
15. Shaffer G. Theorizing transnational legal ordering. *Annual Review of Law and Social Science*. 2016. Vol. 12. P. 231–253.
16. Timmermans S., Epstein S. A world of standards but not a standard world: Toward a sociology of standards and standardization. *Annual review of Sociology*. 2010. Vol. 36. P. 69–89.
17. Vogel D. Private global business regulation. *Annual Review of Political Science*. 2008. Vol. 11. P. 261–82.

References.

1. Mazii, N. H. (2011), “Principles and mechanisms of state regulation of business development”, *Demokratychnе vriaduvannia*, [Online], vol. 8, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVr_2011_8_8. (Accessed 27 July 2020).
2. Abbott, K. W. Levi-Faur, D. and Snidal, D. (2017), “Theorizing regulatory intermediaries: The RIT model”, *The ANNALS of the American academy of political and social science*, vol. 670(1), pp. 14-35.
3. Bartley, T. and Smith, S. N. (2010). “Communities of practice as cause and consequence of transnational governance: the evolution of social and environmental certification”, *Transnational communities: Shaping global economic governance*, Cambridge Univ. Press, Cambridge, UK, pp. 347–374.
4. Braithwaite, J. (2000), *Global Business Regulation*, Cambridge, UK: Cambridge Univ. Press.
5. Carruthers, B. G. and Lamoreaux, N. R. (2016), “Regulatory races: The effects of jurisdictional competition on regulatory standards”, *Journal of Economic Literature*, vol. 54(1), pp. 52-97.
6. Djelic, M. (2006). “Marketization: from intellectual agenda to global policy-making”, *Transnational Governance*, Cambridge University Press, Cambridge, UK, pp. 53–73.
7. Hale, T. N. Hale, T. and Held, D. (Eds.). (2011), *Handbook of transnational governance*, Polity Press, Cambridge, UK.
8. Halliday, T. C. and Shaffer, G. (2015), *Transnational legal orders*, Cambridge University Press, Cambridge, UK.
9. Hood, C. (1999), *Regulation Inside Government: Waste Watchers, Quality Police, and Sleaze-Busters*, Oxford University Press, Oxford, UK.
10. Levi-Faur, D. (2011), *Handbook on the Politics of Regulation*, Cheltenham, UK, Edward Elgar, available at: <https://econpapers.repec.org/bookchap/elgeebook/13210.htm> (Accessed 27 July 2020).
11. Littoz-Monnet, A. (2017), *The Politics of Expertise in International Organization*, Routledge, New York, USA.
12. Meyer, J. (1996), “Otherhood: the promulgation and transmission of ideas in the modern organizational environment”, *Translating Organizational Change*, de Gruyter, Berlin, Germany, pp. 241–252.
13. Milgrom, P. R. North, D. C. and Weingast, B. R. (1990), “The role of institutions in the revival of trade: The law merchant, private judges, and the champagne fairs”, *Economics & Politics*, vol. 2(1), pp. 1-23.

14. Moran, M. (2002), "Understanding the regulatory state", *British journal of political science*, vol. 32(2), pp. 391-413.
15. Shaffer, G. (2016). "Theorizing transnational legal ordering", *Annual Review of Law and Social Science*, vol. 12, pp. 231-253.
16. Timmermans, S. and Epstein, S. (2010), "A world of standards but not a standard world: Toward a sociology of standards and standardization", *Annual review of Sociology*, vol. 36, pp.69-89.
- Vogel, D. (2008), "Private global business regulation", *Annual Review of Political Science*, vol. 11, pp. 261–82.

Стаття надійшла до редакції 20.09.2020 р.